ЗНАЧЕНИЕ НА БАЛАНСА МЕЖДУ ЦЕНТРАЛИЗИРАНАТА И МРЕЖОВАТА СТРУКТУРА НА УПРАВЛЕНИЕ НА СИСТЕМИТЕ В ОБЛАСТТА НАЦИОНАЛНА СИГУРНОСТ

НЕДЯЛКО НЕДЯЛКОВ

***Недялко НЕДЯЛКОВ**, докторант в катедра „Национална и регионална сигурност“, УНСС. Магистър по икономика от УНСС, специалност „Маркетинг и мениджмънт“, завършил с отличие. Експерт в областта на сигурността.*

Резюме: *Както централизираната така и мрежовата структура на управление имат своите предимства и недостатъци, затова и балансът между тях е от изключително значение за ефективността на всяка система от системи. Децентрализацията, разбира се, става неизбежна с разрастването на всяка система и това е предизвикателство към висшето ръководство на всяка централизираната структура. Естествено възниква противоречие, свързано с неохотата на централния мениджмънт за отказ от управленски правомощия във връзка с обособяването на нови системи следствие от разрастването и това от една страна, а от друга - необходимостта от алокация на бюджет и ресурси към новите системи.*

***Ключови думи:** Сигурност, управление, системи, централизация*

IMPORTANCE OF THE BALANCE BETWEEN THE CENTRALIZED AND DECENTRALIZED MANAGEMENT STRUCTURE OF THE SYSTEMS IN THE FIELD OF NATIONAL SECURITY

NEDYALKO NEDYALKOV

***Abstract:** Both the centralized and the decentralized management structures have their advantages and disadvantages, so the balance between them is extremely important for the efficiency of any system of systems. Decentralization, of course, becomes inevitable with the growth of any system, and this is a challenge for the top management of any centralized structure. Naturally, there is a contradiction related to reluctance of the central managers to dedicate efforts in decentralization due to expansion. On the one hand, reluctance is based on the limitation of managerial powers in connection with the disconnection from the centralized system of a new autonomous system, and on the other - the need to allocate budget and resources to the new systems.*

***Keywords:** Security, management, systems, centralization*

АКТУАЛНОСТ НА ТЕМАТА

Както централизираната така и мрежовата структура на управление имат своите предимства и недостатъци, затова и балансът между тях е от изключително значение за ефективността на всяка една система от системи. Баланс, свързан с делегирането на управленски правомощия и отговорности от една страна, което е въпрос от изключителна практическа важност. И от друга страна – баланс на много и различни териториално и функционално определени цели, баланс в алокирането на ресурси, баланс във възможността за про-

следяване на ежедневните резултати в работата по осигуряването на сигурността и обществения ред.

ТЕОРЕТИЧНИ ОСНОВИ

Структурата на управление се реализира в централизиран (йерархичен) модел и в децентрализиран (мрежови) модел. Към обичайната за системата на сигурността централизирана структура на управление своето място заема и хоризонталната организационна структура на управлението. Това се реализира чрез сътрудничество на отделни и независими една от друга структури, специализирани в изпълнението на различни функции.

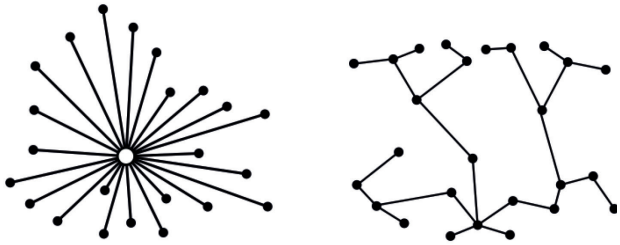

Източник: *Decentralization.jpg, автор: Adam Aladdin, 29 август 2014*

Централизирана структура е тази организационна структура на управлението, която Тетрик и Камбърн описват така: „Централизацията позволява на организацията, или поне на нейните висши нива, да контролират поведението на служителите на междинните и началните нива, така че да се осигури изпълнението на организационните цели“.[1] Управленската власт при тази организационна форма е съсредоточена в ръцете на централната администрация в лицето на министерството на вътрешните работи, министерството на отбраната, държавна агенция „Национална сигурност“, държавна агенция „Разузнаване“, държавна агенция „Технически операции“ и други.

Мрежовата структура е тази организационна структура на управлението, свързваща самостоятелни организационни единици с различна функционална и териториална компетентност в единна стратегия за развитие. Основната характеристика на хоризонталните мрежи е отсъствието на централизирана йерархия, на върха на която да е един субект. Единната стратегия обединява равни партньори, които запазват контрола върху работата си, като интегрират собствените си цели и дейност в общата схема, без някои от ръководителите на отделните единици да доминира управленски над другите участници в мрежата.

ПРЕДИМСТВА И НЕДОСТАТЪЦИ, ИЗИСКВАЩИ БАЛАНС МЕЖДУ ЦЕНТРАЛИЗИРАНАТА И МРЕЖОВАТА СТРУКТУРА

ПРЕДИМСТВА НА ЦЕНТРАЛИЗИРАНАТА СТРУКТУРА:

1. Йерархичността опростява организацията, конкретизира правомощия и отговорност.
2. Централизираната структура оправомощава мениджъра (лидера) да определя целите, приоритетите, сроковете и стандартите на работа, да алокира ресурси, да координира развитието.
3. На основата на национални годишни планове и централно осигуряване на ресурси, на основата на делегирани бюджети, се осигурява унифицирано прилагане на националните политики.
4. Осигурява равномерно развитие на регионите и средата чрез централизирано администриране на процесите, защото именно „централното администриране е в състояние да осигури равномерно изпълнение на целите както в териториален, така и във функционален аспект, като осигурява централизирано обучение, необходимото финансиране, материална и техническа подкрепа и съблюдава за унифицирано изпълнение на националните политики.“[2]

НЕДОСТАТЪЦИ НА ЦЕНТРАЛИЗИРАНАТА СТРУКТУРА:

1. Централизираната структура на управление става недостатъчно ефективна когато нейните отговорности нарастват, когато броя на административните нива нараства, когато и служителите й нарастват. Неефективността се свързва със сроковете за съгласуване и взимане на решения, с възможността да се осъществява мониторинг на качеството на изпълнението на задачите.
2. Разрастването на организацията неизменно води със себе си трансфер на управленски правомощия и отговорности към ресорни ръководители.

3. Централизираната система на управление е консервативна по дефиниция, защото ниските управленски нива, които следва да са най-гъвкави и иновативни, на практика имат изключително ограничени правомощия да взимат решения, а освен това и не разполагат с необходимите материални, финансови, технически и технологични ресурси.
4. Скованост на централизираната организационна структура и консервативност на изискванията към кадрите, недостатъчна възможност за гъвкавост в конкретна ситуация, в рамките на постоянната динамика на средата.

ПРЕДИМСТВА НА МРЕЖОВАТА СТРУКТУРА НА УПРАВЛЕНИЕ:

1. Либералнодемократичната теория настоява, че децентрализацията осигурява демократично (равномерно) включване на териториално обособените общности, като най-често това се илюстрира с местното самоуправление. Счита се, че местните самоуправляващи се структури са по-запознати с потребностите в съответния регион, с проблемите на общността, с възможностите за осигуряване на високо ниво на сигурност.
2. Както Лари Даймънд от Станфордския университет в САЩ заявява през 2004 година: „Когато правителството, респективно неговите представители, са по-близко до хората, то тогава е повече възможно да бъдат държани отговорни от хората както за успехите, така и за провалите в предоставянето на услуги, охраната на обществения ред и справедливото разрешаване на местни проблеми или спорове. Правителството е по-отговорно когато е по-близко до хората.“[3]
3. Децентрализацията позволява на местно ниво да се развият ценности за единство и справедливост; за системна отчетност на резултатите от управлението на сигурността и обществения ред; за лична отговорност пред местната общност на териториално и функционално отговорните за сигурността и обществения ред.
4. Териториалната и функционалната специализация на местно ниво позволява най-доброто обслужване на местната общност. Важно предимство тук са срочността на взимането на решения, намалените разходи за управление, невъзможността за дублиране на отговорности. Отчетът на резултатите на местно ниво не може „да се размие“ в общия отчет на национално ниво, а резултатите на национално ниво не могат да послужат като основание нито за одобрение, нито за неодобрение на дейността на съответния лидер на организационна единица от мрежовата структура.

НЕДОСТАТЪЦИ НА МРЕЖОВАТА СТРУКТУРА НА УПРАВЛЕНИЕ:

1. Мрежовата структура на управление в сектора за сигурност и обществен ред следва да се разглежда като децентрализация на териториален принцип, но и като децентрализация и на функционален принцип – на основата на различните въпроси и проблеми, пред които са изправени различни региони: контрабанда, нелегална миграция, трафик на културно-исторически ценности, наркотрафик и наркоразпространение, присъствие на различни обекти от критичната инфраструктура на страната и други, изискващи регионална специализация и компетентност.
2. Неминуеми различия на национално и регионално ниво както в целите така и в подходите за реализацията на целите при различните организационни структури в областта на сигурността и обществения ред, когато не са в йерархична зависимост помежду си.
3. Зависимостта на организационните единици една от друга в мрежова организация е поставена на изпитание, защото координацията на много и независими една от друга единици е сред основните предизвикателства на мениджмънта.
4. Целите и ефективността на изпълнението им от регионално и функционално компетентните лидери изисква много високоспециализиран мониторинг и анализ на национално равнище (може би е по-добре да се говори за федерално равнище), за целите на контрола на ефективността в областта на сигурността и обществения ред.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Децентрализацията е неизбежна с разрастването на всяка организационна структура и/или на нейните отговорности. Такава децентрализация от една страна е предизвикателство към висшето ръководство на централизираната структура от гледна точка на мониторинга на ефективността на изпълнението на поставените цели, а от друга - консервативността на централизираната система подхожда без ентусиазъм и често без необходимата предварителна подготовка, без предварително отделени ресурси и без подготвени служители към новите заплахи и рискове за сигурността в постоянната динамика и измененията на средата за сигурност.

Балансът между централизираната и мрежовата структура на управление в сектора за сигурност и обществен ред налага създаването на висше национално ниво на звено за високоспециализиран мониторинг и анализ на национално равнище (може би е по-добре да се говори за федерално равнище) на изпълнението на целите от всички териториално и функционално компетентни структури в областта на сигурността и обществения ред.

ИЗПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА

1. *R.A.W. Rhodes, International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences, 2001*
2. *Lois E. Tetrick, Michael K. Camburn, Encyclopedia of Applied Psychology, 2004*
3. *Diamond L., Why Decentralize Power in A Democracy?, https://diamond-democracy.stanford.edu/speaking/speeches/why-decentralize-power-democracy, 2004*

1 Lois E. Tetrick, Michael K. Camburn, Encyclopedia of Applied Psychology, 2004

2 R.A.W. Rhodes, International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences, 2001

3 https://diamond-democracy.stanford.edu/speaking/speeches/why-decentralize-power-democracy

АБОНАМЕНТ ЗА СПИСАНИЕ НАЦИОНАЛНА СИГУРНОСТ

ЧРЕЗ БЪЛГАРСКИ ПОЩИ С НОМЕР 1502

https://nacionalna-sigurnost.bg